

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 371.32+81'24

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Валуєва І.В.

Херсонський державний університет

Досліджено теоретичні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи під час формування навичок писемного мовлення. Розглянуто проблему підготовки майбутнього вчителя англійської мови початкової школи до навчання писемному мовленню є актуальною, тому що зараз часто можна спостерігати недостатній рівень розвитку цього виду мовленнєвої діяльності у молодших школярів. Обґрунтовано одну з найважливіших особливостей вищої педагогічної освіти – зростання значення компетентності майбутнього фахівця. Визначено необхідність в сучасних умовах переглянути фахову підготовку вчителя англійської мови, надавши їй більшої варіативності та гнучкості. Висвітлено, що підготовка вчителя передбачає значне поглиблення деяких тем спецкурсу з урахуванням особливостей навчання основ англійської мовленнєвої діяльності, організації та планування навчальної і позакласної роботи в початковій школі.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні учителя початкової школи, формування навичок, писемне мовлення, молодші школярі.

У сучасних умовах навчання англійської мови, коли відбуваються реформаційні процеси у системі шкільної освіти, помітно змінюється і роль вчителя. Ефективність навчання безпосередньо залежить від нього, від його професійної майстерності, яка поєднує в собі навички і вміння, професійні знання, досвід педагогічної діяльності та власні творчі й особистісні якості. Сучасний вчитель англійської мови повинен мати достатній обсяг знань з предмету, який викладає і вміння ефективно застосовувати їх на практиці: володіти іноземною мовою, знати, яким чином побудувати навчальний процес для досягнення позитивних результатів та мети навчання. Такий вчитель повинен бути особистістю творчою, уміти співвідносити власний досвід з умовами роботи, шукати раціональні шляхи, ефективні методи, прийоми і форми для досягнення освітніх завдань.

Метою професійної освіти майбутніх учителів іноземних мов початкової школи є формування професійної компетентності; метою методичної освіти – формування методичної компетентності вчителя іноземної мови початкової школи. Визначення основних цілей методичної освіти зумовлює напрями розробки її змісту.

Методична компетентність включає володіння різними методами навчання, знання загальних дидактичних методів, прийомів і умінь застосовувати їх у процесі навчання, знання психологічних механізмів, засвоєння знань і умінь у процесі навчання. Методична компетентність випускників ВНЗ полягає в оволодінні засобами, шляхами, формами, методами, прийомами педагогічних впливів (як виховання, так і перевиховання) та продуктивному їх використанні й диференціації; в умінні ефективно застосовувати теоретичні професійні знання в практичній профілактичній діяльності.

Студенти, майбутні вчителі англійської мови початкової школи повинні набути певного рівня сформованості методичної компетенції вчителя

англійської мови початкової школи, достатнього для успішного формування у молодших школярів усіх видів іншомовної комунікативної компетенції як на уроках, так і в позакласній роботі з англійської мови.

Отже, вищезазначені аспекти забезпечують студентів достатнім базовим обсягом професійних знань, умінь і навичок, що допоможуть визивати відповідні мотиви до проведення обраної педагогічної діяльності, формувати впевненість у значущості обраної професії вчителя АМ початкової школи, спонукати до безперервного мовного вдосконалення. Все це формує у студентів готовність до початку власної професійної діяльності з перспективою подальшого її підвищення вдосконалення.

Освіта є однією з найважливіших складових життя суспільства. В умовах швидкого розвитку економіки та техніки освітня система повинна адекватно реагувати на запити суспільства, впроваджуючи інновації та зберігаючи все те цінне, що було напрацьовано не одним поколінням вчених.

У контексті професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови одним з завдань, що стоїть перед викладачем ВНЗ, є ознайомлення студентів з теорією сучасного навчання іноземних мов, з сучасними тенденціями в навчанні іноземних мов та спрямування студентів на творчий пошук під час практичної діяльності у школі.

У контексті особистісно-діяльнісного підходу до студента як активного суб'єкта професійно орієнтованого учіння змодельовано колективний результат методичної освіти майбутніх учителів ІМ початкової школи. Особистісний і діяльнісний складники моделі є паритетними. Найвагомішими складниками особистості вчителя ІМ початкової школи є його професійно-педагогічна спрямованість, критичне мислення й особистісні якості; складниками його методичної діяльності – методична культура й освітня автономія.

Відповідно провідними напрямками методичної освіти студента як учителя ІМ початкової школи визначено його особистісний і методичний розвиток, об'єкти якого уточнено в аспекті загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Пріоритетними об'єктами особистісного розвитку студента є його поведінка, мотиви, цінності, ідеали; когнітивні стилі і риси особистості; методичного розвитку – декларативні знання, навички й уміння та вміння читатися.

Постановка проблеми. Сьогодні одним із важливих аспектів підготовки вчителя англійської мови початкової школи є формування умінь розвитку писемного мовлення молодших школярів. Проблемою навчання писемного мовлення методисти почали займатися давно і вже знайшли певні шляхи розв'язання цієї проблеми. Письмо та писемне мовлення розглядалось раніше в методичці навчання іноземних мов, головним чином, як засіб навчання, що знайшло своє відображення в усіх попередніх шкільних програмах. Те, що писемне мовлення не було метою навчання іноземної мови, і було причиною того, що мало уваги приділялося цьому питанню в методичній літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою комунікативного напрямку вивчення англійської мови в різних його аспектах займалося багато наукових колективів і методистів у різних країнах. Найбільш вагомий внесок в обґрунтування комунікативного підходу зробили найпопулярніші його прихильники: Б.В. Беляєв, І.Л. Бім, П.Б. Гурвіч, Г.О. Китайгородська, Ю.І. Пассов, А.П. Старков (Росія); Л.В. Биркун, О.І. Вишневецький, В.Г. Редько, Т.Л. Сірик, Н.К. Скляренко (Україна); Д. Хаймс (Америка); Г. Відоусан, У. Літлвуд (Англія); Г.Е. Піфо (Німеччина).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема підготовки майбутнього вчителя англійської мови початкової школи до навчання писемному мовленню є актуальною, тому що зараз часто можна спостерігати недостатній рівень розвитку цього виду мовленнєвої діяльності у молодших школярів. Причиною цього є те, що, насамперед, не достатньо закладається міцна основа графічних та орфографічних навичок, не формуються навички техніки письма. Однією з причин цього може бути і недостатня кількість вправ для кожного з етапів навчання писемного мовлення у підручниках, навчальних посібниках, які використовуються в школах згідно з Держстандартом. Тому вчителям слід залучати додатковий матеріал та вправи, цікавитись сучасними надбаннями у цій сфері, тобто сприяти тому, щоб у ході навчання учнів початкових класів писемного мовлення ці недоліки були б усунуті. Вищезазначені факти є причиною необхідності подальшого дослідження особливостей навчання писемного мовлення школярів та підготовки вчителя до якісного виконання цього завдання. Недостатня розробленість зазначеної проблеми, об'єктивні труднощі в удосконаленні методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи обумовили вибір теми даної статті.

Мета дослідження – обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність формування методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови початкової школи до роботи над розвитком писемного мовлення.

Цілі статті. 1) розглянути основні аспекти професійно-методичної підготовки сучасного вчителя англійської мови початкової школи; 2) проаналізувати сучасний стан проблеми розвитку писемного мовлення англійською мовою у початковій ланці освіти; 3) провести критичний аналіз наукової літератури з даної теми; 4) розглянути особливості здійснення процесу навчання у ВНЗ в умовах кредитно-модульної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з найважливіших особливостей вищої педагогічної освіти є зростання значення компетентності майбутнього фахівця. Тому в сучасних умовах доцільно переглянути фахову підготовку вчителя АМ, надавши їй більшої варіативності та гнучкості. Це полягає в забезпеченні основ методичної підготовки студентів до реалізації їх професійних функцій учителя АМ в молодших класах: навчання АМ, а також виховання, освіти і розвитку молодших школярів засобами АМ на уроці та в позакласній роботі. Підготовка вчителя передбачає значне поглиблення деяких тем попередніх років вивчення курсу «Англійська мова з методикою навчання» з урахуванням особливостей навчання основ англійської мовленнєвої діяльності, організації та планування навчальної і позакласної роботи в початковій школі (І-ІУ класи).

Мета дослідження полягає у забезпеченні основ методичної підготовки студентів до реалізації їх професійних функцій учителя англійської мови в молодших класах: комунікативно-навчальної (формування в учнів молодшого шкільного віку мовленнєвої, мовної, соціокультурної та навчальної компетенції), розвиваючо-виховної, конструктивно-планувальної, гностичної та організаторської функцій, які реалізуються засобами англійської мови на уроці та в позакласній роботі.

Аналізуючи вищезазначені положення програми, можна зазначити, що вони формують кваліфікованих майбутніх учителів АМ початкової школи. Проте в умовах орієнтації на європейську систему вищої освіти виникає потреба у підготовці компетентних фахівців з навчання АМ. Тому, у даному курсі та при вивченні відповідної теми було б доцільно використати компетентнісний підхід.

Компетентний фахівець відрізняється від кваліфікованого тим, що не лише володіє відповідними знаннями, навичками та вміннями, які є необхідними для його плідної педагогічної діяльності, а й вміє реалізувати їх у своїй роботі; безперечно саморозвивається та виходить за межі своєї дисципліни; вважає свою професію великою цінністю. У наш час потреба в компетентності є головною ознакою та потребою кожної людини. Компетентність допомагає фахівцю ефективно вирішувати різноманітні завдання, що стосуються його професійної діяльності [2, с. 23].

Сьогодні особливу роль у формуванні компетентності особистості майбутнього фахівця відіграє компетентнісний підхід у системі вищої освіти. Поняття «підхід» у загальному розумінні означає певну сукупність різноманітних засобів та прийомів, які діють певним чином на когось [7, с. 206]. У науковому розумінні поняття «підхід» трактується як вихідна позиція, що складає основу дослідницької діяльності [1, с. 306]. Загальною ідеєю компетентнісного підходу є ком-

петентнісно-орієнтована освіта, яка зорієнтована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, на основі яких людина успішно реалізує себе в різних галузях [4, с. 8].

Однією із провідних цілей навчання іноземних мов (ІМ) у вищому мовному навчальному закладі (ВМНЗ) є формування у майбутніх учителів ІМ міжкультурної комунікативної компетенції (МКК). Поділяючи думку Н. Ф. Бориско, ми вважаємо, що формування у студентів готовності до міжкультурної комунікації та вмінь навчати її у своїй майбутній професійній діяльності при одночасному досягненні освітніх, виховних і розвиваючих цілей забезпечується формуванням і розвитком МКК у її професійному варіанті [1, с. 67]. Актуальність розгляду питання про використання ділових ігор у вказаних типах навчальних закладів не викликає сумнівів і зумовлюється необхідністю підготовки майбутнього вчителя ІМ до професійної діяльності.

Домінуючими складниками МКК як мети навчання у ВМНЗ вважаються комунікативно-філологічна компетенція (КФК) і комунікативно-професійна компетенція (КПК). Під КФК компетенцією, слідом за Н.Ф. Бориско, ми розуміємо здатність та вміння вчителя ІМ використовувати лінгвістичні й літературознавчі знання для вирішення практичних завдань у професійній діяльності у школі; КПК у свою чергу, притаманна лише вчителям ІМ і визначає та передбачає володіння ІМ на адаптивному рівні, а саме: як засіб організації міжкультурного спілкування у класі та засіб навчання спілкування на базі психолого-педагогічних знань і вмінь [8, с. 35-38].

Поняття «комунікативність» розглядали багато дослідників (В.О. Артемов, В.Г. Костомаров, А.А. Леонт'єв, Ю.І. Пасов, С.Л. Рубінштейн, О.Б. Тарнопольський, Н.К. Склярєнко, Е.П. Шубін).

Так, Ю.І. Пасов вважає, що комунікативність передбачає мовленнєве спрямування навчального процесу. Практичне мовленнєве спрямування не тільки мета, але й засіб, де і те, і інше діалектично взаємопов'язані.

Принцип ситуативності є провідним і вказує на необхідність організації навчання у природ-

них для спілкування умовах. Реалізація цього принципу передбачає створення та використання ситуацій реального спілкування. Ситуація є «універсальною формою функціонування процесу навчання та є способом організації мовленнєвих засобів, способом їх презентації, способом мотивації мовленнєвої діяльності, головною умовою формування навичок і розвитку мовленнєвих умінь» [3, с. 74].

Наступний принцип – принцип мовленнєвої і розумової діяльності та самостійності. Він полягає в тому, що завдання на всіх етапах навчання мають бути мовленнєвого, творчого характеру різного рівня проблемності та складності, які спонукають учнів до розумової активності та передбачають розвиток механізмів мислення. Значущість цього принципу зумовлена необхідністю розвитку вмінь висловлювання власних думок під час розв'язання проблемних ситуацій, відстоювання власної точки зору.

Реалізацію цього принципу на заняттях з іноземної мови у початковій школі вбачається також в організації інтегрованих уроків іноземної мови з іншими предметами навчального циклу, такими як образотворче мистецтво, музика, фізичне виховання, трудове навчання з метою залучення молодших школярів до систематичного спілкування іноземною мовою.

Висновки і перспективи з даного дослідження. Отже, вимоги до комунікативно-орієнтованого уроку є дуже важливими. Кожна з цих вимог є невід'ємною частиною комунікативно-орієнтованого уроку. Не можна розглядати комунікативний урок без використання хоча б однієї з даних вимог, тож можна стверджувати, що без цих вимог неможливе гарне засвоєння молодшими школярами англійської мови.

Перспективи подальшого дослідження є одержання нових результатів у розробці системи методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови початкової школи до роботи над уміннями і навичками письма за умов кредитно-модульного навчання в межах відповідної навчальної дисципліни.

Список літератури:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков) / Э.Г. Азимов, А.Н. Щукин. – СПб: Златоуст, 1999. – С. 67-306.
2. Акодес М.И. Сборник текстов на английском языке / М.И. Акодес. – К.: Высшая школа, 1990. – С. 23-27.
3. Ариян М.А. Лингвострановедение в преподавании иностранного языка в старших классах средней школы / М.А. Ариян // Иностранные языки в школе. – 2007. – № 2. – С. 74.
4. Аткинсон Р.К. Человеческая память и процесс обучения / Р.К. Аткинсон – М.: Прогресс, 1980. – С. 8.
5. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.
6. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Підручник для студентів // Під ред. С.Ю. Ніколасвої. – К.: Ленвіт, – 1999. – 320 с.
7. Развитие навыков безпереводного понимания текстов: Пособие для учителей / Шапкина А.Н., Семиряк В.Д., Маликова Т.А. и др. – К.: Рад. шк., 1987. – С. 206.
8. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навчальний посібник / О.Б. Тарнопольський – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – С. 35-38.

Валуева И.В.

Херсонский государственный университет

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ К ФОРМИРОВАНИИ НАВЫКОВ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ

Аннотация

Исследовано теоретические аспекты профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы в ходе формирования навыков письменной речи. Рассмотрено проблему подготовки будущего учителя английского языка начальной школы к обучению письменной речи, которая актуальна, потому что сейчас часто можно наблюдать недостаточный уровень развития этого вида речевой деятельности младших школьников. Обосновано одну из важных особенностей высшего педагогического образования – возрастания значения компетентности будущего специалиста. Определена необходимость в современных условиях пересмотреть специальную подготовку учителя английского языка, дав ей большей вариативности и гибкости. Выявлено, что подготовка учителя предполагает значительное значение углубления некоторых тем спецкурсу, учитывая особенности обучения основ англоязычной речевой деятельности, организации и планирования учебной и внеклассной работы в начальной школе.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие учителя начальной школы, формирование навыков, письменная речь, младшие школьники.

Valuieva I.V.

Kherson State University

PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL FOR THE FORMING OF WRITTEN SPEECH SKILLS

Summary

It is investigated the theoretical aspects of the professional training of future teachers of primary school in the way of the forming of written speech skills. It is considered the problem of the future English language teacher training of primary school for the studying of written speech, which is actual as now it can be often observed the insufficient level of the development of this kind of speech activity of young pupils. It is grounded the one of the important peculiarities of Higher Pedagogical Education – an increase of the meaning of competence of future specialist. It is defined that there is the necessity in the contemporary conditions to look through again the special training of English language teacher, given more variation and flexibility. It is exposed that the training of teacher is supposed the considerable meaning of deepening of some special course' topics, accounting the peculiarities of studying of fundamentals of English language speech activity, organization and planning of studying and non-class in primary school.

Keywords: professional training, future teachers of primary school, forming of skills, written speech, young pupils.